
Guvernanța corporativă în societățile listate și controlate de stat din sistemul energetic românesc

Drd. Oana-Marina BĂTAE,
Academia de Studii Economice din București, România,
e-mail: oana.marinabatae@gmail.com

Prof. univ. dr. Liliana FELEAGĂ,
Academia de Studii Economice din București, România

Rezumat

Cu trecerea timpului, guvernanța corporativă a devenit un pion central în ceea ce înseamnă sănătatea și forța economiei globale, reprezentând modul în care organizațiile sunt conduse și controlate. Însă, în spatele acestei evoluții au existat numeroase provocări și scandaluri ce au marcat economia. Este și cazul României, țară în care guvernanța corporativă a apărut după anii 2000, întârziere ce are la bază diferite reforme economice, sociale, dar mai ales politice. Lucrurile s-au îmbunătățit în timp, aderând la coduri de guvernanță ce reflectă o transparență suficientă ce este utilă investitorilor, dar și celorlalte părți interesate.

Acest studiu are drept obiectiv principal analiza guvernanței corporative în societățile listate și controlate de stat din sistemul energetic românesc, cu rolul de a identifica anumite puncte ce merită a fi îmbunătățite în viitor, astfel încât utilizatorii de informații să asocieze entitatea cu un grad ridicat de transparență. Obiectivele secundare constau în analiza altor elemente precum controlul intern, etica, auditul intern și auditul extern, care, în final, au impact în guvernanța corporativă.

Cuvinte-cheie: guvernanță corporativă; sistem energetic; societăți controlate de stat; model unitar; audit intern și extern; etică

Clasificare JEL: G30, H70, M42

Vă rugăm să citați acest articol astfel:

Bătae, O-M., Feleagă, L. (2020), Corporate Governance in Listed and State-Controlled Companies in the Romanian Energy System, Audit Financiar, vol. XVIII, no. 2(158)/2020, pp. 395-410, DOI: 10.20869/AUDITF/2020/158/014

Link permanent pentru acest document:

<http://dx.doi.org/10.20869/AUDITF/2020/158/014>

Data primirii articolului: 10.02.2020

Data revizuirii: 16.02.2020

Data acceptării: 6.04.2020

Introducere

Capitalismul de stat reprezintă o alegere populară în rândul economiilor de tranziție, în timp ce economiile dezvoltate au cunoscut o dispariție treptată a societăților controlate de stat și a existat un proces de privatizare extins în economiile emergente (Wooldridge, 2012).

În economiile de piață, societățile controlate de stat reprezintă produsul intervenției statului în piață, acesta fiind acționar majoritar. Acestea activează în diferite sectoare, iar cele mai importante industrii sunt energia, transportul, utilitățile, resursele naturale și infrastructura (OECD, 2005).

Istoric, toate aceste intervenții s-au produs din cauza războiului (al doilea război mondial), a crizei financiare sau a recesiunii economice (Marea Depresiune din anii 1930). Se poate presupune că aceste intervenții ale statului pot fi văzute ca instrumente de reparare a unor potențiale sau reale defecțiuni ale pieței, aceasta din urmă însemnând existența monopolurilor (de exemplu, energie sau căi ferate), dar fără a se limita la acestea (Bouchez, 2008).

În prezent, sunt multe cazuri în care cel puțin o instituție guvernamentală există într-o structură de guvernare în cadrul unei societăți controlate de stat. Guvernanța poate fi asimilată cu un termen umbrelă, deoarece include sensuri și percepții diferite, fiind în același timp folosită atât în economie, cât și în științele politice și ale managementului. În științele sociale moderne, „guvernanța” a devenit unul dintre termenii populari, ocupându-se cu direcția și coordonarea diferiților actori în modele de colaborare de tip rețea (Almqvist, 2012).

Diferite firme, precum și instituții de reglementare s-au străduit să modeleze sisteme de guvernanță corporativă care garantează drepturile investitorilor și toate aceste eforturi au fost, de fapt, motivate de importanța guvernanței corporative pentru investitori (Crisostomo și Brandao, 2019).

Un fapt foarte bine stabilit în ceea ce privește dreptul de proprietate corporativă este acela că proprietatea unor mari entități cotate, în Regatul Unit (Marea Britanie) și în Statele Unite (SUA), este dispersată, în timp ce în majoritatea celorlalte țări este concentrată (Franks, Mayer și Rossi, 2009).

În 1997, OCDE a început să se concentreze pe guvernanța corporativă a societăților controlate de stat ca parte a activităților întreprinse de ceea ce s-a numit mai

apoi Rețeaua de privatizare OCDE. Acest program a avut ca obiectiv, printre altele, elaborarea de recomandări de politici pentru a spori guvernanța corporativă în entitățile în care statul este acționar majoritar, luând în considerare alegerea metodelor pentru performanța post-privatizare și guvernanța corporativă (Bouchez, 2008).

Proprietatea directă înseamnă faptul că acțiunile deținute de stat sunt cedate direct de diferite agenții guvernamentale autorizate. Proprietatea indirectă este atunci când statul deține miza prin alte organizații sau printr-un lanț de organizații (Abramov, 2017).

După cum a menționat Bouchez (2008), au existat diferite motive pentru programele de privatizare, cele mai importante fiind următoarele: îmbunătățirea atât a eficienței, cât și a performanței entităților controlate de stat, prin introducerea concurenței în diferite sectoare considerate monopoluri, precum utilitățile, serviciile poștale sau telecom; investiții străine și dezvoltarea piețelor de capital; și obiective fiscale diferite, care se bazează pe constrângerile guvernului în ceea ce privește bugetul de stat (Bouchez, 2008).

Totuși, întreaga analiză a dreptului de proprietate a statului este complexă, deoarece o societate controlată de stat nu ar trebui definită ca o entitate autonomă datorită faptului că, în realitate, statul este cel care gestionează fondurile care aparțin întregii societăți, ultimul element reprezentând, de fapt, acționarul chiar sub proprietatea statului (Crisostomo și Brandao, 2019).

În acest context, obiectivul principal al studiului este acela de a investiga elemente ale guvernanței corporative aplicabile în entitățile listate la bursă și controlate de către statul român cu scopul de a identifica anumite puncte ce pot fi îmbunătățite în viitor, astfel încât să existe un grad de transparență mult mai ridicat.

Contribuția adusă de acest studiu este reprezentată de analiza în detaliu efectuată asupra structurii de guvernanță corporativă, diversității și mărimii organismelor de conducere, gradului de independență al membrilor consiliului de administrație, controlului intern, eticii, auditului intern și auditului extern, aplicabilă entităților în care statul este acționar majoritar la finalul anului 2018.

Articolul include următoarele secțiuni: primul capitol este reprezentat de revizuirea literaturii de specialitate referitoare la societățile controlate de stat, urmat de

metodologia cercetării, rezultatele cercetării, apoi de recomandări și recunoaștere.

1. Revizuirea literaturii de specialitate

În ultimii ani, multe scandaluri financiare au adus în prim plan lipsa de transparență și insuficiența sistemelor de control din partea anumitor entități (Roussy, 2013).

Construirea unui sistem de control intern solid este un proces îndelungat, care necesită eforturi semnificative, exercitate de întregul personal al unei organizații, în special de către conducere (Ordinul 600/2018 emis de secretarul general al Guvernului).

Sistemul de control managerial reprezintă o componentă importantă a organizațiilor, iar sistemele de control intern eficiente sunt capabile să asigure îndeplinirea obiectivelor entității, același lucru fiind aplicat și pentru societățile controlate de stat (Leng și Zhang, 2014).

Într-un studiu realizat de OECD în 2018, 90% dintre societățile controlate de stat au o evaluare a riscurilor privind integritatea și corupția. Rezultatele arată că acele entități care evaluează riscurile în fiecare an, raportează mai puține riscuri de conformitate și consideră că sistemele lor de control managerial și de gestionare a riscurilor sunt mai eficiente în comparație cu alte societăți controlate de stat care efectuează astfel de evaluări mai puțin regulat sau deloc (OECD, 2018).

Toate eșecurile care au condus la căderea entităților în ultimele două decenii au evidențiat faptul că auditul intern trebuie să existe. Funcția de audit intern a început să fie definită în cadrul societăților mari din întreaga lume, frecvența acestui proces fiind mai ridicată după 1940.

În ceea ce privește rolul în governanța corporativă, s-a observat că independența și obiectivitatea auditului intern sunt asigurate prin dubla lor linie de raportare către comitetul de audit și consiliul de supraveghere (Allegrini et al., 2006).

Vanasco (1996) dezvăluie că rolul asumat de auditorii interni presupune, de fapt, independența „fără restricții” necesară pentru a îndeplini diferite sarcini în cadrul entităților.

În sectorul public, auditorii interni îndeplinesc două roluri cheie: un rol protector, care este în continuare împărțit în două roluri, deținător al secretelor și un rol de ajutor

(ghid și susținere a performanței organizaționale). În primul rând, rolul protector dezvăluie auditorii interni care protejează, pe de o parte, managerul, iar, pe de altă parte, membrii comitetului de audit împotriva eventualelor obstacole sau capcane ce ar putea să apară. În al doilea rând, auditorii interni susțin performanța organizațională și oferă îndrumări atunci când o nouă strategie sau măsură de management este adoptată de către entitate sau când este implementată o nouă regulă administrativă (Roussy, 2013).

Van Peurseem (2005) observă într-un studiu de caz bazat pe interviuri cu auditori interni că statutul profesional al auditorului intern are impact asupra independenței în aparență și influenței acestuia și subliniază, de asemenea, faptul că, de regulă, cea mai importantă caracteristică în atingerea unui statut independent poate fi regăsită în comunicare. Modalitățile informale de comunicare s-au dovedit a manifesta puterea de a influența și acestea se adaugă la influența unei comunicări formale prin intermediul unui organism de conducere activ sau al unui comitet de audit, folosind mecanisme și proceduri cu rolul de a atribui un nivel de autoritate oficial și respectat față de poziția de auditor intern.

Dacă autoritățile doresc să consolideze modul în care organizațiile sunt conduse și controlate, atunci diferite mecanisme menite să asigure o mai bună governanță trebuie văzute ca parte a unui întreg pentru a putea dezvolta o rețea inteligentă dintr-o varietate de mecanisme concepute cu scopul de a îmbunătăți governanța corporativă a entităților în care statul este acționar majoritar (Roussy, 2013).

Comitetul de audit reprezintă un jucător cheie care poate asigura o funcție de audit intern performantă și eficientă, fiind o componentă importantă a unei organizații. Comitetul de audit este în primul rând interesat de activitățile desfășurate de auditorii interni și, în principal, de punerea în aplicare a recomandărilor acestora.

OECD recomandă următoarele: „organismele de conducere ale societăților controlate de stat ar trebui să ia în considerare înființarea unor comitete de specialitate, compuse din membri independenți și calificați, pentru a sprijini consiliul de administrație în îndeplinirea funcțiilor sale, în special în ceea ce privește auditul, gestionarea riscurilor și remunerarea”. Un studiu realizat de OECD arată că 84% dintre respondenți au menționat existența unui comitet de audit în cadrul entității în care statul este acționar majoritar, ceea ce îl

face cel mai întâlnit comitet de specialitate (OECD, 2018).

Experiența financiară a comitetului de audit este un aspect crucial al monitorizării calității raportării financiare (SEC, 2003).

În cazul societăților controlate de stat, este important ca membrii comitetului de audit să nu-și urmărească interesele politice prin procesul de audit, controlând domeniile care au fost alese a fi auditate, chiar dacă sunt tentați să exercite influența politică în unele cazuri (Thomasson, 2018).

În ceea ce privește auditul efectuat de un auditor statutar, în majoritatea țărilor OCDE, de obicei, societățile controlate de stat sunt supuse aceluiași cerințe. Conform Standardului Internațional de Audit 200, în cadrul unui audit al situațiilor financiare, auditorul statutar are două obiective generale și anume: obținerea unei asigurări rezonabile cu privire la măsura în care situațiile financiare ca întreg nu conțin denaturări semnificative, fie ele ca urmare a fraudei sau erorii, astfel permițând auditorului să exprime o opinie cu privire la măsura în care situațiile financiare sunt întocmite, sub toate aspectele semnificative, în conformitate cu un cadru de raportare financiară ce este aplicabil entității; și raportarea cu privire la situațiile financiare și comunicarea constatărilor în conformitate cu Standardele Internaționale de Audit.

În plus, auditurile externe reprezintă un stimulent important pentru conducerea executivă și consiliile de administrație ale societăților controlate de stat, de rezultatele acestora ținând cont acționarii și alte părți interesate (OECD, 2005).

În efectuarea auditurilor externe, selecția auditorului independent este importantă. De obicei, angajarea marilor firme de contabilitate poate să depindă de nivelul de governanță corporativă aplicat în fiecare entitate. Dacă entitățile în care statul este acționar majoritar au o bună governanță corporativă, dar, în același timp, au și o preocupare ridicată pentru îmbunătățirea modului în care sunt conduse și controlate, atunci o multinațională de prestigiu ar putea fi preferată (Lin & Liu 2009 și Houque et al 2015).

Selectarea auditorului extern reprezintă o funcție comună a comitetului de audit, împreună cu revizuirea rezultatelor auditului și verificarea situațiilor financiare.

În același timp, auditorii cu o notorietate mai scăzută în piață sunt preferați de obicei de entitățile cu un

mecanism slab de governanță corporativă, acestea având câștiguri „opace” care trebuie să fie protejate. Același studiu arată că eficacitatea procesului de monitorizare a auditului este afectată pozitiv de practicile de governanță corporativă ale societăților controlate de stat din China (Lin și Liu, 2009).

În plus, rezultatele menționate mai sus sugerează că auditorii de la BIG 4, pe piața emergentă, au un rol în governanța corporativă.

În întreaga lume, în stabilirea procedurilor necesare pentru îmbunătățirea calității situațiilor financiare, codurile de governanță corporativă au subliniat rolul auditorilor externi în asigurarea faptului că cifrele raportate drept venituri reflectă informații fidele cu privire la operațiunile entității și la reducerea veniturilor manipulate într-un mod oportunist (Young, 2000).

Dacă piețele emergente sunt comparate cu SUA sau Marea Britanie, auditorii lor externi pot avea un rol în governanța corporativă mai semnificativ și acest lucru se datorează sistemelor convenționale de control corporativ, care sunt adesea inadecvate în protejarea investitorilor externi (Ghosh, 2011).

2. Metodologia cercetării

2.1. Obiectul studiului: Definirea obiectivelor și metodologia cercetării

Obiectivul principal al acestui studiu este acela de a investiga structura de governanță corporativă existentă în cadrul entităților cotate la bursă în care statul român este acționar majoritar, inclusiv a declarației de conformitate cu prevederile codului de governanță corporativă al Bursei de Valori București.

Ca un obiectiv secundar, vor fi analizate și aspecte privind auditul extern, auditul intern, relația dintre acestea, precum și câteva detalii legate de performanța financiară a fiecărei entități.

În primul rând, rezultatele prezentului studiu vor evidenția componența organelor de conducere în cadrul entităților în care statul este acționar majoritar, precum și volatilitatea mandatelor membrilor acestora, ceea ce pune în evidență stabilitatea sistemului energetic românesc.

În al doilea rând, analiza misiunilor de audit intern și extern, a codului etic aplicabil, precum și a informațiilor referitoare la controlul intern, va arăta, pe de o parte,

transparența entității în relație cu celelalte părți interesate, iar, pe de altă parte, va demonstra o legătură directă între componentele menționate anterior și stabilitatea structurilor de conducere din cadrul entităților analizate, care ulterior are impact în performanța financiară.

În ceea ce privește metodologia cercetării, metodele utilizate sunt analiza de conținut și analiza comparativă, cu o abordare calitativă printr-un proces de codare aplicat rapoartelor anuale, respectiv situațiilor financiare ale entităților. Procesul de codare s-a realizat manual.

Prima etapă a analizei de conținut și a celei comparative este reprezentată de revizuirea rapoartelor anuale ale entităților selectate, cu scopul de a identifica date cu privire la structurile de guvernare corporativă întâlnite, precum și a punctelor menționate în declarația de conformitate ca fiind nerespectate, explicându-se motivul.

A doua etapă este reprezentată de identificarea existenței unui sistem de control intern și a unui cod de etică, iar, în cazul în care sunt prezentate date, menționarea unor aspecte semnificative ale acestora; analiza misiunilor de audit intern în cazul în care acestea sunt incluse în rapoartele publice; precum și analiza raportului auditorului independent împreună cu aspectele cheie de audit identificate.

2.2. Prezentarea eșantionului

Populația, la 31 decembrie 2018, este alcătuită din numărul total de 29 de operatori economici care sunt incluși în portofoliul Ministerului Energiei, din care: două entități naționale; patru societăți naționale, două regii autonome și, respectiv, 21 operatori economici organizați ca societăți pe acțiuni.

Conform Ministerului Energiei (ME), cei 21 de operatori economici sunt grupați în funcție de ponderea deținută de ME, în numele statului, astfel: ME – acționar unic la un număr de 11 operatori economici, ME deține calitatea de acționar majoritar la un număr de 9 operatori economici, iar în cele din urmă, acesta este acționar minoritar la un număr de 7 operatori economici.

Este important să reamintim faptul că Bursa de Valori București reprezintă una dintre cele mai semnificative instituții ale entităților, astfel vom oferi o atenție sporită societăților cotate la bursă, în special în care statul este acționarul majoritar. Am ales acest lucru pentru a putea identifica anumite comportamente ale statului român în

relație cu guvernarea corporativă, dar și datorită faptului că tranzacționarea la bursă asigură posibilitatea ca mai mulți investitori privați să participe la procesul decizional și de management al entităților, îmbunătățindu-se semnificativ eficiența operațională a acestora, prin cointeresarea investitorilor minoritari, rezultând astfel o transparență a actului decizional și o creștere a încrederii investitorilor.

Am decis să selectăm toate acele entități cotate la bursă, în care statul deține un capital majoritar, mai exact, acesta depășind 50% din total, dar și societățile pe care statul le controlează, la 31 decembrie 2018. Statul este acționar minoritar sau majoritar prin ME într-un număr total de 7 entități, deținând un pachet minoritar în OMV Petrom SA, Rompetrol Rafinare SA și Societatea Energetică Electrică. Totuși, în cadrul Societății Energetice Electrică, statul deține 48,78% din capital, ajungând de fapt să controleze această entitate.

Prin urmare, societățile ce fac obiectul prezentului studiu de caz sunt următoarele: Conpet SA, SN Nuclearelectrică SA, Oil Terminal, SNGN Romgaz SA și Societatea Energetică Electrică. Perioada de analiză este considerată a fi exercițiul financiar încheiat la 31 decembrie 2018.

2.3. Colectarea datelor și descrierea modelului

Sursa datelor este reprezentată de informațiile publice existente în rapoartele anuale, situațiile financiare, rapoartele auditorului independent și orice alt raport dacă acesta este necesar, aferente entităților din eșantionul selectat.

Datele de intrare ce urmează a fi analizate sunt legate de: performanța financiară, modelul de guvernare corporativă aplicabil, structura consiliului de administrație, inclusiv mărimea acestuia și frecvența întâlnirilor dacă acestea sunt menționate, existența comitetelor consultative și componența acestora, structura acționariatului, principalele aspecte privind etica, precum și controlul intern și auditul intern.

Legat de informațiile privind auditul extern, acestea se referă în principal la apartenența auditorului în BIG 4, respectiv tipul de opinie emisă, precum și la perioada pentru care au fost desfășurate activități de audit. În cazul aspectelor cheie de audit, ne-am concentrat atenția pe identificarea și analizarea acestora în termen de număr și natură.

3. Rezultate și discuții

3.1. Date generale și performanța financiară

În timp ce Societatea Națională Nuclearelectrica S.A. (SNN), înființată în 1998 ca urmare a restructurării sistemului energetic românesc, este singurul producător de energie electrică pe bază de tehnologie nucleară din România, Societatea Națională de Gaze Naturale „ROMGAZ” SA este cel mai important producător și furnizor de gaze naturale din România, având o experiență de peste o sută de ani în domeniul explorării și exploatarea de gaze naturale și o istorie care a început în anul 1909. Astfel, cele două societăți se completează una pe cealaltă, fiind doi jucători semnificativi în România.

Societatea Energetică Electrica („Electrica”) se ocupă cu distribuția reglementată de energie electrică și furnizarea acesteia către consumatorii finali.

Fluxul este completat de societatea Oil Terminal SA, acesta fiind cel mai mare operator de produse petroliere din portul Constanța al cărui obiect de activitate cuprinde efectuarea prestațiilor de servicii privind primirea, încărcarea, descărcarea, depozitarea și condiționarea

țiteiului, produselor petroliere, petrochimice și chimice lichide pentru import, export și tranzit.

O etapă importantă în cadrul acestui proces al energiei este reprezentată și de transportul de țiței prin conducte, Conpet SA deținând o poziție de monopol pe piața românească, operând, în condiții de siguranță Sistemul Național de Transport al petrolului prin conducte.

Din punct de vedere al performanței financiare, au fost analizați următorii indicatori: cifra de afaceri, EBITDA și profitul net. EBITDA reprezintă câștigul unei societăți înainte de dobânzi, depreciere și amortizare. Rezultatele evidențiate în **Tabelul nr. 1** arată faptul că Romgaz este cea mai profitabilă entitate din eșantionul nostru, înregistrând o scădere de 24,3% în profitul net, în 2018 comparativ cu 2017, profit net care reprezintă 66,1% în totalul profitului net al societăților selectate. Singura creștere la nivel de profit net este înregistrată de SNN, cu 33,9%, însă această entitate are o pondere mai redusă, de 19,9%, în total.

În ceea ce privește cifra de afaceri, o pondere semnificativă este reprezentată de Electrica, 42,3% în totalul aferent eșantionului, urmată de Romgaz, cu o pondere de 37,7%, înregistrând o creștere de 0,2% în cadrul primei societăți, urmată de cea de-a doua cu o creștere de 9,1%.

Tabelul nr. 1. Performanța financiară

Cifra de afaceri	mii RON			
Societate	2018	2017	Variație 2018 versus 2017 (%)	Pondere în total – 2018 (%)
SNN	2.129.745	1.899.936	12,1%	16,0%
Romgaz	5.004.200	4.585.200	9,1%	37,7%
Oil Terminal SA	146.000	158.000	-7,6%	1,1%
Conpet SA	385.140	376.690	2,2%	2,9%
Electrica	5.613.000	5.603.000	0,2%	42,3%
Total	13.278.085	12.622.826	5,2%	100,0%
Profit net	mii RON			
SNN	410.611	306.543	33,9%	19,9%
Romgaz	1.366.200	1.803.600	-24,3%	66,1%
Oil Terminal SA	280	5.000	-94,4%	0,0%
Conpet SA	60.680	74.390	-18,4%	2,9%
Electrica	230.000	128.000	79,7%	11%
Total	2.067.771	2.317.533	-11%	100,0%
EBITDA	mii RON			
SNN	1.089.505	923.794	17,9%	26,3%
Romgaz	2.240.000	2.405.500	-6,9%	54,1%
Oil Terminal SA	18.500	9.500	94,7%	0,4%
Conpet SA	110.740	127.560	-13,2%	2,7%
Electrica	681.000	601.000	13,3%	16,5%
Total	4.139.745	4.067.354	2%	100,0%

Sursă: Analiza autorilor

3.2. Structura acționariatului

Pentru cele cinci entități selectate, am analizat distribuția capitalului social din punct de vedere al tipului de acționar, încadrându-le în una din trei categorii, și anume: statul român, persoane juridice și persoane fizice.

În **Tabelul nr. 2** este prezentată ponderea în capitalul social pe care o deține statul român, în fiecare dintre entitățile selectate și, totodată, în cazul Electrica, unde, în fapt, ME poate controla societatea deși deține mai puțin de 50% din capitalul social al acesteia, în situația în care persoanele fizice care dețin aproximativ 5,4% din totalul capitalului entității ar vinde ME o parte din acțiuni.

Tabelul nr. 2. Capitalul deținut de statul român în societățile selectate

Societate	% deținere din capital social la 31 decembrie 2018
SNN	82,50%
Romgaz	70,01%
Oil Terminal SA	59,62%
Conpet SA	58,72%
Electrica	48,78%

Sursă: Analiza autorilor

În **Tabelul nr. 3**, se poate observa faptul că ponderea capitalului deținut de către persoanele juridice este remarcată în cazul Electrica – 45,83%, din care Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare deține 6,9% în total capital, urmată de Dedeman SRL, cu un număr de acțiuni cuprins între 5 și 10% în total.

Totodată, Dedeman SRL deține 7,41% din totalul capitalului Conpet SA, reprezentând aproximativ un sfert din acțiunile deținute de persoanele juridice.

În cazul SNN, Fondul Proprietatea SA deține 7,05% din total capital, adică peste jumătate din acțiunile deținute de persoanele juridice.

Tabelul nr. 3. Capitalul deținut de persoanele juridice

Societate	% deținere din capital social la 31 decembrie 2018
SNN	12,70%
Romgaz	25,43%
Oil Terminal SA	10,42%
Conpet SA	28,67%
Electrica	45,83%

Sursă: Analiza autorilor

Conform așteptărilor, persoanele fizice dețin un număr semnificativ mai mic de acțiuni (**Tabelul nr. 4**), doar într-o singură entitate având o pondere mai mare comparativ

cu celelalte entități analizate. Totuși, în Oil Terminal SA, din 29,96%, o persoană fizică deține 15,59% din numărul total de 582,4 milioane acțiuni.

Tabelul nr. 4. Capitalul deținut de persoanele fizice

Societate	% deținere din capital social la 31 decembrie 2018
SNN	4,80%
Romgaz	4,57%
Oil Terminal SA	29,96%
Conpet SA	12,62%
Electrica	5,39%

Sursă: Analiza autorilor

3.3. Consiliul de administrație

Printre numeroasele roluri ale consiliului de administrație (CA), se numără și acela de a supraveghea îndeplinirea obiectivelor organizației. Codul de guvernanță corporativă al BVB specifică faptul că un număr de cel puțin cinci membri ar trebui să fie parte componentă a CA. Prin urmare, am analizat acest organ de conducere din prisma mai multor aspecte precum: mărime, internaționalizare, diversitate, vârstă, mandatul și perioada interimară aferentă, numărul ședințelor în an și / sau frecvența acestora.

În ceea ce privește mărimea CA, toate cele cinci entități analizate au câte 7 membri, datele fiind analizate la 31 decembrie 2018, excepție făcând Electrica, pentru care datele au fost preluate din informațiile actualizate la data publicării raportului anual din 2018. Acest aspect demonstrează omogenitate în cadrul societăților controlate de statul român și, totodată, respectarea reglementărilor legislative, în acest caz fiind vorba de numărul impar de administratori, în conformitate cu Legea societăților (Legea societăților nr. 31/1990).

Rezultatele arată faptul că pentru 4 din 5 entități analizate, CA este format numai din cetățeni români, doar în cazul Romgaz existând un singur cetățean cu naționalitate străină.

Cu privire la diversitate de gen, în cazul Conpet SA nu există nicio femeie care să ocupe o funcție în CA, în timp ce în Romgaz se află două, restul societăților având toate câte un membru de gen feminin. Este important de menționat că persoana de gen feminin ce face parte din

CA al Romgaz, este, totodată, membru CA și în Electrica și Oil Terminal.

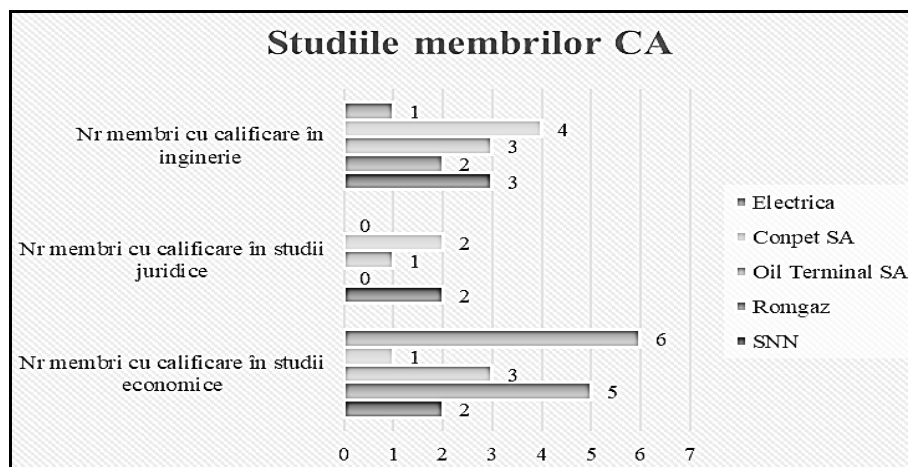
În ceea ce privește independența, pentru 3 din 5 entități, membrii CA sunt în totalitate non-executivi, în timp ce în cazul SNN și Romgaz, ponderea membrilor executivi în total membri CA este de 14%, fiind una ne semnificativă.

În toate societățile analizate, perioada mandatului este de patru ani. De asemenea, în 3 din 5 entități au existat schimbări în ceea ce privește mandatul membrilor CA, fie că este vorba de perioade interimare sau demisii, respectiv numiri noi. Pentru alte două societăți, analizând sursele de date, nu s-a menționat dacă au existat persoane cu mandate interimare. Totuși, în urma acestei analize putem susține faptul că, din punct de vedere al mărimii și structurii, CA este unul stabil, nefiind influențat de o rotație mare sau neobișnuită.

În cazul Romgaz, nu este specificată frecvența întâlnirilor CA și nici numărul acestora. În cazul SNN, au existat 45 de ședințe, urmată de Oil Terminal cu 31, apoi Electrica cu 22 și în cele din urmă ședințele trimestriale și/sau ad-hoc din cazul Conpet.

Referitor la domeniul în care sunt licențiați membrii CA, rezultatele arată că în cazul Electrica 86% din membrii CA activează în domeniul economic, în timp ce în celelalte entități, specializările sunt împărțite între domeniul ingineriei, juridic sau economic. Doar în cazul Romgaz s-a observat faptul că nu există nici un membru în CA care să monitorizeze întreaga activitate legată de juridic (*Graficul nr. 1*).

Graficul nr. 1. Studiile membrilor CA

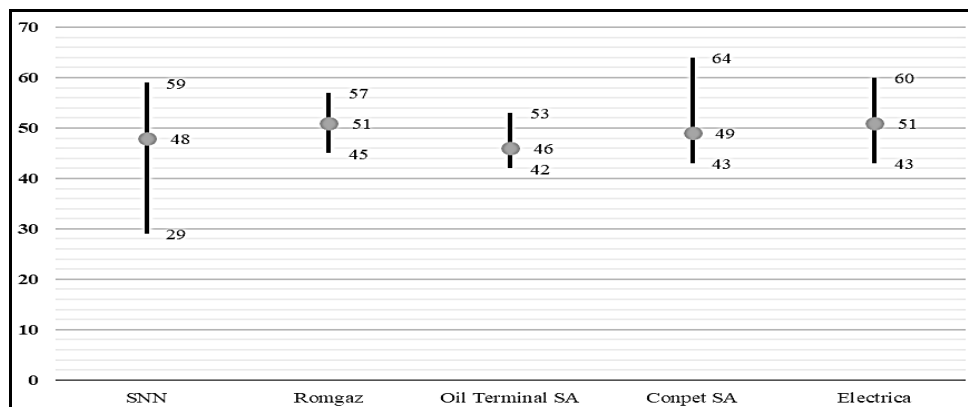


Sursă: Analiza autorilor

În ceea ce privește vârsta membrilor CA, în **Graficul nr. 2** se pot observa următoarele: vârstă minimă, vârstă maximă, dar și vârstă medie. Totuși, există unele situații în care nu au fost culese date,

deoarece acestea nu erau disponibile publicului, situație în care nu au fost luate în eșantion și nici în calculul vârstei medii, limitând astfel rezultatele obținute.

Graficul nr. 2. Vârsta membrilor CA



Sursă: Analiza autorilor

3.4. Conducerea executivă

Analiza componenței conducerii executive a societăților selectate demonstrează o volatilitate mai mare în cadrul mandatelor, anul analizat fiind unul cu suficiente schimbări ce vor fi descrise în cele ce urmează.

Deși Legea societăților (Legea societăților nr. 31/1990) prevede faptul că directoratul trebuie să includă întotdeauna un număr impar de membri, observăm că pentru 3 din cele 5 entități analizate, numărul este par, fie de 2 membri cum este în cazul Romgaz, fie de 6 – în cazul SNN și Oil Terminal SA. Conpet SA are 3 membri în conducerea executivă, în timp ce Electrica are 7.

Este de remarcat faptul că toate cele 5 societăți analizate au în conducerea executivă doar membri de naționalitate română, confirmând că statul român, fiind acționar majoritar în 4 din cele 5 entități, se implică în mod activ în nominalizarea persoanelor desemnate să conducă activitățile în vederea îndeplinirii obiectivelor strategice.

În ceea ce privește diversitatea, în SNN și Romgaz se observă că nicio femeie nu ocupă funcție de conducere, în timp ce în Oil Terminal două femei ocupă poziții executive din totalul de patru directori, asemenea și în Conpet, două poziții executive din totalul de trei sunt ocupate de persoane de gen feminin.

Pregătirea profesională a membrilor conducerii executive este orientată către studiile economice, urmate de cele în domeniul ingineriei și juridice, cele din urmă fiind întâlnite doar în cazul Oil Terminal SA și Conpet SA.

Totodată, observăm că Oil Terminal, Romgaz și Electrica nu au întâmpinat schimbări, altele decât cele legate de expirarea mandatului, în membrii conducerii executive, iar acest lucru reflectă stabilitate. În ceea ce privește SNN, este de menționat faptul că are cel mai tânăr director general aflat în această poziție, dacă ne raportăm la toate societățile analizate. Totuși, acesta a avut patru mandate interimare în cursul anului 2018, iar aceste perioade interimare sunt aplicabile și directorului financiar, respectiv directorului general adjunct. De asemenea, la finalul anului 2018 urma a expira mandatul directorilor de sucursale de la Cernavodă, respectiv Pitești. Toate aceste lucruri pot transmite instabilitate altor părți interesate.

În Conpet SA, lucrurile sunt similare SNN, în sensul în care în cursul anului 2018 există schimbări, și mai ales restructurări, de la șase poziții de director, existând doar trei la final de an, pozițiile de director adjunct 2, operațiuni transport și dezvoltare mentenanță fiind desființate. În cursul anului 2018 au existat patru perioade interimare pentru directorul general, dar și

economic, lucru care, de asemenea, poate reprezenta o volatilitate destul de mare ce poate amenința îndeplinirea obiectivelor strategice ale entității.

3.5. Comitetele consultative

Cu cât consiliul de administrație este format din mai mulți membri cu atât va deveni mai dificil a face față volumului de muncă, astfel că activitatea membrilor CA este alocată mai multor comitete consultative.

În raport cu mărimea CA, s-au analizat comitetele consultative ale fiecărei entități din eșantion. În 4 din cele 5 societăți analizate, mărimea CA este direct proporțională cu numărul de comitete consultative, trei comitete raportate la șapte membri ai CA, cu excepția SNN, unde există 4 comitete consultative.

Toate entitățile au în componența lor comitetul de audit (și risc în cazul Electrica) și comitetul de nominalizare și remunerare. În plus, 4 din 5 entități care au trei comitete consultative, mai includ și un comitet de strategie și dezvoltare, care este numit distinct în fiecare dintre societăți, însă îndeplinește aceleași atribuții. În cazul SNN există un comitet de strategie, însă pe lângă acesta, cel de al patrulea este reprezentat de comitetul consultativ pentru securitate nucleară, specific activității.

În cursul anului 2018, în Conpet SA, comitetul financiar și pentru relația cu investitorii și comitetul de dezvoltare și pentru relația cu autoritățile s-au unit, devenind comitetul de dezvoltare și pentru relația cu investitorii și autoritățile.

Este de menționat faptul că în 2 din cele 5 entități analizate, Oil Terminal SA și Electrica, președintele comitetului de audit este o femeie, ceea ce susține diversitatea de gen în poziții cheie. În ceea ce privește numărul membrilor comitetului de audit, pentru Romgaz și Conpet sunt 6-7, iar pentru toate celelalte numărul este constant, de 3 membri. Toți membrii comitetelor de audit sunt independenți.

3.6. Declarația de conformitate

Codul de guvernanță corporativă al BVB reprezintă un set de principii și recomandări pentru societățile care sunt listate, scopul fiind acela de a crea o piață de capital atractivă la nivel internațional, având la bază transparență, cele mai bune practici și încredere.

BVB este cea care menține un mecanism ce se bazează pe principiul „aplici sau explici”, prin care are loc

transferul de informații în piață, clare, exacte și actuale cu privire la respectarea regulilor de guvernanță corporativă.

Conform codului de guvernanță publicat de BVB, există un număr total de 34 de principii la care se aderă. Electrica este singura societate care prezintă toate cele 34 de principii ca fiind integral respectate.

Principiul legat de politica / ghidul privind evaluarea Consiliului care să cuprindă scopul, criteriile și frecvența evaluării (A.8.) nu este respectat în 3 din 5 entități analizate. SNN argumentează că nu există o asemenea politică pentru moment, însă va fi implementată după alegerile CA cu un mandat de 4 ani. Conpet nu respectă principiul legat de politica amintită mai sus, la fel și Romgaz, însă cea din urmă entitate a aprobat în data de 12 martie 2019 politica privind evaluarea CA.

Alte șase principii nu au fost respectate și au fost argumentate, printre care patru din cele șase sunt aferente entității Oil Terminal.

3.7. Control intern și etică

Sistemul de control intern managerial are rolul de a preveni erorile și neregulile, de a înlătura preventiv cauzele care le determină și de a perfecționa activitățile controlate. Acesta a fost identificat și analizat în toate cele cinci societăți analizate.

În SNN, având unul dintre cele mai complexe medii de control intern în zona operațională, cultura organizațională este îndreptată spre o continuă îmbunătățire, astfel încât să se poată asigura supravegherea tuturor punctelor esențiale. Sunt descrise trei linii de apărare, prima fiind reprezentată de controalele operaționale și cele financiar preventive; a doua are drept obiectiv asigurarea că prima linie de apărare funcționează în mod adecvat, incluzând controale aferente managementului riscurilor, securității și protecției informațiilor, infrastructurii critice; a treia linie de apărare este reprezentată de auditul public intern, care are rolul de a evalua celelalte două linii de apărare. Totodată, este prezentată și analiza factorilor de risc la nivelul mediului macroeconomic și al celui operațional. Sunt prezentate 7 riscuri, din care patru au un impact puternic, însă pentru toate acestea au fost identificate și prezentate inclusiv metodele de atenuare, ceea ce exprimă un grad de transparență ridicat.

Romgaz nu prezintă suficiente informații legate de sistemul său de control intern, ci doar că acesta există și funcționează într-un mediu de control mereu în schimbare.

Oil Terminal SA a raportat la finalul anului 2018, 102 riscuri dintre care un risc cu impact puternic și 10 riscuri cu un impact mediu, acestea reprezentând 10,78% din totalul riscurilor identificate. Totuși, Oil Terminal SA nu descrie care au fost acțiunile de reducere a acestor riscuri.

Conpet SA prezintă un număr de 173 de riscuri clasificate pe fiecare din cele 11 echipe de gestionare a riscurilor, 42 dintre acestea fiind raportate în cadrul echipei direcției dezvoltare mentenanță. Din totalul riscurilor, 6% au un grad de acceptabilitate scăzut, iar 39% prezintă un grad de acceptabilitate ridicat.

Electrica prezintă principalele activități desfășurate cu privire la controlul intern, iar în anexa la codul de guvernare enumeră cele trei politici ce guvernează această activitate. Totuși, nu sunt oferite informații referitoare la numărul de riscuri identificate, clasificarea

acestora în funcție de probabilitate și impact sau măsurile de reducere a acestora.

În 3 din 5 entități analizate este precizată existența unei comisii de monitorizare care are rolul de a coordona, supraveghea și îndruma metodologic implementarea și dezvoltarea sistemului de control intern managerial, sprijinită de echipe de gestionare a riscurilor. Romgaz și Electrica nu precizează în mod clar existența acestei comisii de monitorizare.

Codul de etică este prezent în toate societățile analizate. Am efectuat o analiză a principiilor etice la nivelul fiecărei entități, iar rezultatele sunt evidențiate în **Tabelul nr. 5**. Toate cele 5 societăți analizate menționează în codul etic principii precum integritate și nediscriminare, cele două reprezentând împreună 23% din totalul principiilor etice identificate prin analiza comparativă.

Tabelul nr. 5. Principiile etice raportate în Codul de Etică

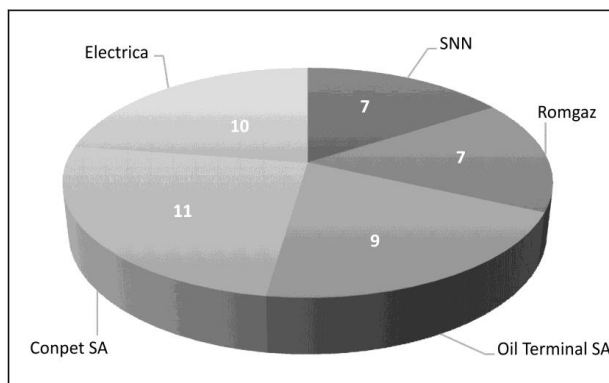
Principii etice	Nr principii etice	% în total
Integritatea	5	11%
Nediscriminare	5	11%
Profesionalism	4	9%
Loialitatea	3	7%
Respect / amabilitate	3	7%
Libertatea gândirii și a exprimării	3	7%
Responsabilitate socială	2	5%
Responsabilitatea	2	5%
Obiectivitate	2	5%
Transparență	2	5%
Prioritatea interesului societății	2	5%
Onestitatea, cinstea și corectitudinea	2	5%
Conduita / conduita legală	2	5%
Respectarea supremației legii / legalitate	2	5%
Inovație	1	2%
Concurență loială	1	2%
Performanța	1	2%
Calitatea serviciilor	1	2%
Credibilitatea	1	2%
Total	44	100%

Sursă: Analiza autorilor

Profesionalismul este un principiu etic menționat de toate entitățile din eșantion, mai puțin de Electrica. Totuși, Electrica este singura societate care include drept principii etice inovația și concurența loială. Performanța, calitatea serviciilor, precum și credibilitatea sunt principiile enumerate de o singură entitate, Oil Terminal SA.

Din punct de vedere al numărului de principii etice raportate, situația la nivel de entitate se prezintă în **Graficul nr. 3**. După cum se observă, cele mai multe principii sunt enumerate la nivelul Conpet SA, urmată de Electrica.

Graficul nr. 3. Numărul principiilor etice raportate la nivel de societate



Sursă: Analiza autorilor

3.8. Auditul intern și auditul extern

Toate entitățile analizate au un departament de audit intern care desfășoară misiuni de asigurare și consiliere conform planului de audit intern, respectiv misiuni ad-hoc cerute de management.

În urma analizei informațiilor prezentate cu privire la auditul intern, în ceea ce privește numărul de misiuni de audit efectuate în anul 2018, Oil Terminal nu prezintă nicio informație, în timp ce în Conpet au existat 8 misiuni, în Electrica – 7, iar în SNN și Romgaz – 6 misiuni.

Împărțirea misiunilor de audit între cele care au loc conform planului de audit intern și cele ad-hoc se face doar în cazul a trei din cinci societăți analizate, mai exact Romgaz SA a avut 4 misiuni ad-hoc și 2 conform planului de audit intern, SNN a avut 2 misiuni ad-hoc și 4 misiuni conform planului, iar Conpet a raportat 2 misiuni ad-hoc și 6 conform planului. În cazul Oil Terminal și Electrica această informație nu este disponibilă.

Clasificarea misiunilor de audit în asigurare și consiliere se face doar de către Romgaz, în timp ce Electrica este singura entitate din cele incluse în eșantion care prezintă informații detaliate cu privire la numărul de auditori, la începutul anului fiind cinci, ulterior scăzând la trei, dintre care o persoană are funcție de conducere.

Numărul de recomandări este prezentat doar de două din cele cinci societăți analizate, mai exact Conpet raportează 28 de recomandări, în timp ce Electrica prezintă 38 de recomandări, avându-le în vedere numai pe cele cu un impact ridicat la nivel de grup.

În ceea ce privește misiunea de audit extern, au fost analizate rapoartele auditorului independent cu scopul de a observa tipurile de opinii emise.

Este important de menționat faptul că 2 din cele 5 entități din eșantion sunt auditate de BIG 4, mai exact de Ernst & Young și Deloitte.

Cu privire la opiniile emise, pentru o singură entitate a fost emisă opinie cu rezerve, SNN, iar acest lucru este datorat faptului că nu s-au putut obține probe suficiente și adecvate cu privire la acuratețea costurilor de construcție alocate pe unitățile 3 și 4 ale Centralei nucleare de la Cernavodă, fapt ce are efect asupra evaluării acestor imobilizări corporale în curs. Totodată, aceste limitări au efect și asupra datoriei privind impozitul amânat, însă nu au putut fi determinate cu exactitate de către auditor ajustările privind imobilizările corporale, datoria privind impozitul amânat și rezultatul raportat.

Din punct de vedere al numărului de aspecte cheie prezentate de către auditor, doar în cazul Electrica au fost identificate două aspecte cheie, în restul societăților analizate fiind doar un aspect cheie, asupra cărora au fost aplicate proceduri de audit detaliate.

Anul 2018 a reprezentat anul schimbării auditorului pentru două din cinci entități analizate, Romgaz și Electrica. Romgaz a schimbat auditorul de la Deloitte la Ernst & Young, în timp ce Electrica a schimbat de la KPMG la Deloitte. În cazul Electrica, este de menționat faptul că durata neîntreruptă a auditorului precedent, KPMG, este de 16 ani, începând cu exercițiul financiar 2002.

În raportul auditorului independent, pentru Oil Terminal nu se menționează durata totală neîntreruptă a misiunii de audit, în timp ce pentru SNN și Conpet este de 3 ani, iar pentru Romgaz și Electrica de un an.

Concluzii

În multe economii OCDE, statul rămâne un actor important cu drept de proprietate asupra diferitelor entități care operează pe piețele competitive. Această proprietate poate fi fie sub forma participațiilor de capital în entități deținute parțial sau integral, fie sub formă de alte structuri și instrumente organizaționale. Mai mult, există numeroase cazuri în care statul, ca urmare a intervenției directe sau a privatizării parțiale, deține participații importante în capitaluri proprii în entitățile listate (OCDE, 2005).

Au fost analizate 5 entități în care statul este acționar majoritar sau ar putea controla în fapt societatea, având în vedere numărul de acțiuni deținute, referindu-ne în special la Electrica.

În ceea ce privește obiectivul nostru principal, am analizat elementele de guvernare corporativă din punct de vedere al organelor de conducere, al mărimii acestora, al frecvenței întâlnirilor și nu în ultimul rând al independenței acestora.

Rezultatele au evidențiat faptul că toate entitățile care fac parte din eșantionul analizat au adoptat un model unitar de guvernare corporativă format din consiliul de administrație, care este sprijinit de alte comitete consultative. De asemenea, din punct de vedere al numărului de acțiuni, statul român deține un număr ridicat, fiind urmat de persoane juridice și apoi de persoane fizice. Dedeman SRL este societatea care se diferențiază din procentul deținut de persoanele juridice, atât în Electrica, dar și în Conpet SA, fiind un investitor activ în sistemul energetic.

Din punct de vedere al organelor de conducere, toate societățile analizate au consiliu de administrație și conducere executivă, dar și un număr de comitete consultative în legătură cu mărimea CA, în 4 din cele 5 entități identificându-se trei comitete raportate la un CA ce include șapte membri. În ceea ce privește mărimea CA, există omogenitate în numărul de membri, aceștia fiind șapte.

Se observă totuși că diversitatea de gen nu este încă un punct forte în cadrul entităților în care statul este acționar majoritar, una dintre societăți neavând nicio femeie membru CA, alte trei entități având doar o femeie, iar Romgaz două. De asemenea, în cazul Romgaz, Oil Terminal și Electrica este vorba despre aceeași persoană de gen feminin ocupând funcție în CA. Astfel, rezultatele arată faptul că diversitatea de gen încă este un punct care în viitor ar trebui să se îmbunătățească.

În ceea ce privește independența, rezultatele arată faptul că în nicio entitate președintele CA nu este și executiv, mai mult decât atât, în 3 din 5 societăți analizate, toți membrii CA sunt neexecutivi.

Frecvența sau numărul întâlnirilor reprezintă informații ce au fost limitate de disponibilitatea acestora în rapoartele publice, putând fi colectate pentru CA, dar doar în anumite cazuri. Numărul ședințelor este suficient de ridicat.

Cu privire la pregătirea profesională a membrilor organelor de conducere, rezultatele arată o orientare spre domeniul economic și cel al ingineriei, urmat imediat de domeniul științelor juridice. Vârsta membrilor CA reprezintă, de asemenea, o informație limitată, în sensul în care doar pentru CA a fost colectată din CV-urile publice ale membrilor.

Referitor la conducerea executivă, în SNN există cel mai tânăr director general, în timp ce schimbările de mandate ce au loc în Conpet SA și SNN, dar și perioada interimară a acestora, poate să reflecte o volatilitate ce pe termen lung poate duce la instabilitatea entității pe piața de capital. Acest aspect este, de asemenea, un punct ce ar putea fi îmbunătățit în viitor, astfel încât să nu fie afectată încrederea investitorilor. Cu privire la comitetele consultative, rezultatele arată o uniformizare, așa cum era de așteptat, în conformitate cu legislația în vigoare. Toate societățile dețin comitet de audit, dar și comitet de remunerare și nominalizare.

Din punct de vedere al analizei declarației de tipul „aplici sau explici” se observă o transparență ridicată a entităților, precum și asumarea principiilor parțial acoperite și existența unui plan de implementare pe viitor.

Obiectivul secundar reflectă aspecte privind controlul intern, etica, auditul intern, dar și auditul extern. Rezultatele arată că toate societățile au un sistem de control intern bine pus la punct, precum și un cod de etică pe care îl actualizează în conformitate cu schimbările legislative. Totuși, unele entități sunt mai transparente decât altele, cum ar fi cazul SNN, Conpet și Oil Terminal, care prezintă numărul de riscuri identificate, în plus SNN prezintă și planul de acțiuni pentru reducerea acestora, evaluându-le în funcție de probabilitate și impact. Pe de altă parte, Romgaz și Electrica nu sunt la fel de transparente, specificând doar faptul că există acest sistem de control intern.

Situația de mai sus este similară și cu aspectele privind auditul intern, în sensul în care toate societățile analizate

precizează existența unui departament de audit intern, însă Oil Terminal nu prezintă nicio altă informație, în timp ce celelalte prezintă numărul de misiuni, în unele cazuri și împărțirea acestora în misiuni conform unui plan de audit sau ad-hoc, dar și numărul de recomandări. Din nou, referitor la misiunile de audit intern, transparența nu este una ridicată și se pot aduce îmbunătățiri și chiar uniformizări.

Rezultatele arată că statul român, fiind acționar majoritar, nu este adeptul auditorului independent ce face parte din BIG 4, doar 2 din cele 5 entități fiind auditate de aceștia. Mai mult decât atât, în cazul Oil Terminal, rezultatele arată că precedent anului 2018, entitatea a fost auditată de același BIG 4 timp de 16 ani.

Recomandări

Rezultatele studiului scot în evidență câteva puncte pe care entitățile în care statul român este acționar majoritar le-ar putea lua în considerare în viitor.

În ceea ce privește numărul de membri din conducerea executivă se recomandă să se respecte numărul impar menționat în Legea societăților (Legea societăților nr. 31/1990), în prezent, observându-se că în trei din cele cinci companii analizate, numărul membrilor este par, mai exact doi membri în cazul Romgaz, respectiv șase în cazul SNN și Oil Terminal SA.

Referitor la frecvența întâlnirilor, precum și numărul ședințelor, este recomandat ca acestea să fie prezentate pentru toate organele de conducere ale entității, observându-se pentru eșantionul analizat că aceste informații au fost prezentate în special pentru CA și comitetul de audit, nu și pentru celelalte structuri de conducere.

De asemenea, este recomandat accesul cu ușurință al investitorilor și al altor părți interesate, la informațiile legate de pregătirea profesională a membrilor CA, respectiv a comitetelor consultative și conducerii

executive. În prezent s-a observat faptul că pentru unii membri, în special din CA, acestea sunt prezentate în rapoartele anuale, însă pentru celelalte pot fi găsite în CV-urile persoanelor respective. Totuși, acest lucru, îngreunează accesul rapid la informații.

Totodată, rezultatele arată că, în unele cazuri, perioadele de mandat, precum și durata acestora fie nu este specificată deloc, fie este prezentată într-un mod care ar putea crea confuzie. Se recomandă o mai bună prezentare a acestor informații, în cazul în care sunt prezentate deja, iar în cazul în care nu există, recomandăm includerea acestora în rapoartele anuale.

Cu privire la controlul intern, recomandăm ca măcar în entitățile în care statul român este acționar majoritar să se adere la o uniformizare a tipului de informații prezentate referitoare la societăți dintr-un sector de activitate, în cazul nostru cel energetic. Rezultatele arată că există societăți care nu sunt transparente cu privire la controlul intern, menționându-se doar că există, alte societăți oferă informații detaliate, iar altele se regăsesc în situația în care menționează numărul de riscuri fără a include și măsurile de reducere a acestora.

În ceea ce privește auditul intern, recomandăm o uniformizare a tipului de informații prezentate, rezultatele arătând că unele entități menționează doar numărul de misiuni, altele nu menționează deloc, iar alte societăți includ informații mult mai detaliate precum clasificarea misiunilor în asigurare și consiliere, sau misiuni conform plan de audit intern sau ad-hoc. Informațiile prezentate în modul în care se află în prezent pot reduce comparabilitatea societăților.

Recunoaștere

Acest articol a fost finanțat de Academia de Studii Economice din București prin proiectul instituțional intitulat „Guvernanța corporativă a companiilor deținute de stat în România”, derulat în perioada 2019-2020.

BIBLIOGRAFIE

1. Abramov, A. et al., (2017) State ownership and efficiency characteristics, *Russian Journal of Economics*, nr 3, pp. 129-157;
2. Allegrini et al., (2006) The European literature review on internal auditing, *Managerial Auditing Journal*, vol. 21, nr. 8, pp. 845-853;
3. Almquist R., (2013) Public sector governance and accountability, *Critical Perspectives on Accounting*, 24 (7-8), pp. 479-487;
4. Becht, M., and Mayer, C.P., (2001) Introduction. În „Fabrizio Barca, and Marco Becht (eds.), *The Control of Corporate Europe*”. Oxford: Oxford University;

5. Bouchez, L.C., (2008) The OECD guidelines on corporate governance of state owned enterprises – an introduction, *Ondememingsrecht*, nr. 16, pp. 578-582;
6. Crisostomo, V.L., Brandao, I., F., (2019) The ultimate controlling owner and corporate governance in Brazil, *Corporate Governance*, vol. 19, nr. 1, pp. 120-140;
7. Franks, J., Mayer, C. and Rossi, S., (2009) Ownership: Evolution and Regulation, *The Review of Financial Studies*, vol. 22, nr. 10, pp. 4009-4056;
8. Ghosh, S., (2011) Firm ownership type, earnings management and auditor relationships: evidence from India, *Managerial Auditing Journal*, vol. 26, issue 4, pp. 350 – 369;
9. Houqe, M.N. et al., (2015) Corporate ethics and auditor choice – international evidence, *Research in Accounting Regulation*, vol. 27, pp. 57-65;
10. Leng, J. and Zhang, L. (2014) Research and discussing on internal control auditing, *Modern Economy*, vol. 5, nr. 7, pp. 785-790;
11. Lin, Z.J., & Liu, M., (2009) The impact of corporate governance on auditor choice: Evidence from China, *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, vol 18, pp. 44-59;
12. Roussy, M., (2013) Internal auditors' roles: From watchdogs to helpers and protectors of the top manager, *Critical Perspectives on Accounting*, vol. 24, issue 7-8, pp. 550-571;
13. Thomasson A., (2018) Politicisation of the audit process: The case of politically affiliated auditors in Swedish local governments, *Financial Accountability & Management*, vol. 34, issue 4;
14. Van Peurse, K.A., (2005) Conversations with internal auditors, *Managerial Auditing Journal*, vol. 20, issue 5, pp. 489 – 512;
15. Vanasco, R., (1996) Auditor independence: an international perspective, *Managerial Auditing Journal*, vol. 11, nr. 9, pp. 4 – 48;
16. Wooldridge, A., (2012) The visible hand, *The Economist*, disponibil online la <http://www.economist.com/node/21542931>;
17. Young, S., (2000) The increasing use of non-executive directors: its impact on UK board structure and corporate arrangements, *Journal of Business Finance & Accounting*, vol. 27, nr. 6, pp. 1311-1342.
18. Bursa de Valori București (2020). *Cod de guvernare corporativă*, disponibil online la: https://www.bvb.ro/info/Rapoarte/Diverse/RO_Cod%20Guvernanta%20Corporativa_WEB_revised.pdf;
19. Conpet SA (2018). *Raport anual*, disponibil la: <https://www.conpet.ro/relatia-cu-investitorii/raportari/rapoarte-anoale/>
20. Electrica SA (2018). *Raport anual*, disponibil la: https://www.electrica.ro/wp-content/uploads/2019/04/ELSA_RO_RAPORT_ANUAL_Web_2018.pdf;
21. Legea societăților nr. 31 din 16 noiembrie 1990, republicată, cu modificările și completările ulterioare, disponibilă online la: <https://www.onrc.ro/index.php/ro/legislatie>;
22. Nuclearelectrica (2018). *Raport anual*, disponibil la: https://www.nuclearelectrica.ro/wp-content/uploads/2019/02/SNN_RO_Raport-Anual-CA-2018.pdf;
23. OECD (2005), Corporate governance of State-Owned Enterprises – A survey of OECD countries, ISBN 92-64-00942-6;
24. OECD (2018), State-Owned Enterprises and Corruption: What Are the Risks and What Can Be Done?, disponibil online la <https://doi.org/10.1787/9789264303058-en>;
25. Oil Terminal SA (2018). *Raport anual*, disponibil la: <http://actionariat.oil-terminal.com/ro/rapoarte/rapoarte-anoale1/2072/>;
26. Ordinul nr. 600/2018 privind aprobarea Codului controlului intern managerial al entităților publice, emis de Secretarul General al Guvernului, disponibil în Monitorul Oficial al României nr. 387 din 7 mai 2018;
27. Romgaz (2018). *Raport anual*, disponibil online la: https://www.romgaz.ro/ro/rapoarte-anoale?field_date_value%5Bvalue%5D%5Byear%5D=2018;
28. Standardul Internațional de Audit 200 – Obiective generale ale auditorului independent și desfășurarea unui audit în conformitate cu standardele internaționale de audit, emis de International Auditing and Assurance Standards Board, disponibil online la: <https://www.ifac.org/system/files/downloads/a008-2010-iaasb-handbook-isa-200.pdf>;
29. U.S. Securities and Exchange Commission (SEC), (2003), *Final Rule: Standards Relating to Listed Company Audit Committees*, disponibil online la <https://www.sec.gov/rules/final/33-8220.htm>.